

Projectleider Frank van Eerdenburg: 'Meten van dierwelzijn zorgt voor bewustwording bij melkveehouders'

Meten met Europese maat

Op zestig melkveebedrijven is vorig jaar het welzijn gescoord aan de hand van verschillende welzijnsmonitoren. Doel is de ontwikkeling van één welzijnsmonitor die op Europees niveau erkend zal worden en bruikbaar is voor het verbeteren van het dierenwelzijn.

tekst **Jorieke van Cappellen**

In de ligboxenstal kunnen koeien minder goed hun natuurlijke gedrag tonen

Koe-Kompas Bèta meet factoren aan koe en omgeving

In het praktijkproject 'Welzijnsmonitor melkvee' vergeleken onderzoekers vier bestaande welzijnsmonitoren op zestig melkveebedrijven, met als doel het ontwikkelen van één praktisch uitvoerbare welzijnsmonitor die Europees erkend kan worden. Het samenstellen van één

welzijnsmonitor uit vier bleek goed mogelijk. De vernieuwde welzijnsmonitor heeft de naam Koe-Kompas Bèta en kan in het bestaande Koe-Kompas geïntegreerd worden. In Koe-Kompas Bèta worden omgevings- en koegebonden factoren gemeten. Voeding en water worden

bijvoorbeeld gemeten aan de hand van body condition score en de watervoorziening. In huisvesting worden de ligboxafmetingen, de zachtheid van het ligbed, de bevuiling van de koeien, het aantal damslapers en de mogelijkheid tot weidengang meegenomen.

Goed dierenwelzijn geeft een 'license to produce', weet ook de Nederlandse melkveesector. De afgelopen jaren zijn verscheidene welzijnsmonitoren ontwikkeld om het welzijn van koeien op een zo objectief mogelijke manier te meten. Het Koe-Kompas, dat door negen zuivelondernemingen actief wordt aangeboden aan hun leden-melkveehouders, vormt een van de bekendste welzijnsmonitoren.

Het Koe-Kompas werd ontwikkeld in opdracht van zuivelconcern Cono Kaasmakers. De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) ontwikkelde de Welzijnswijzer. Daarnaast is er de Continue Welzijnsmonitor, die bestaat uit elders verzamelde kengetallen.

'Om onze naam als exporteur van kwaliteitszuivel te waarborgen, vinden overheid en bedrijfsleven het belangrijk dat het welzijn op melkveebedrijven objectief gemeten kan worden en dat de daarvoor te hanteren methode Europees erkend wordt', zegt Frank van Eerdenburg, dierenarts van de faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. Van Eerdenburg is als projectleider betrokken bij het praktijkproject 'Welzijnsmonitor melkvee', dat wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en het Productschap Zuivel. De faculteit Diergeneeskunde voert het project samen uit met DLV. Daarnaast zijn ook Vetvice en vier dierenartsenpraktijken in het project betrokken. Het project wordt begeleid door een commissie van LTO, NZO, het Productschap Zuivel, het ministerie van EZ en de Dierenbescherming.

Doel van het project is om te komen tot één Nederlandse welzijnsmonitor die praktisch uit te voeren is en die bovendien aansluit bij de breed erkende Europese methode Welfare Quality. Van Eerdenburg: 'De Europese methode Welfare Quality kijkt los van het houderijsysteem enkel naar het dier en de mate waarin het dier kan leven volgens de vijf vrijheden: vrij van honger en dorst, vrij van ongemakken, vrij van pijn, vrij om zijn normale gedrag uit te oefenen en vrij van angst en stress.' Voordeel is dat het systeem objectief welzijn kan scoren en beoordelen. Nadeel is dat het scoren van de dieren per bedrijf veel tijd kost, namelijk bijna een hele dag.

Meer welzijn door weidegang

In het project zijn het afgelopen jaar de drie welzijnsmonitoren Koe-Kompas, de Welzijnswijzer en de Continue Welzijnsmonitor vergeleken met Welfare Quality. Op zestig vooraf geselecteerde bedrijven werden de vier welzijnsmonitoren inge-

vuld door de dierenarts en de melkveehouder. De uitkomsten en de uitvoerbaarheid bleken per welzijnsmonitor erg verschillend.

Wat viel op? Enkel gekeken naar de koe, volgens de Europese Welfare Quality-welzijnsmonitor, bleken nieuw gebouwde stallen niet per definitie beter te zijn dan gedateerde ligboxenstallen. 'Sterker nog, in sommige oudere stallen was de score voor het dierenwelzijn zelfs beter. Hier zaten de koeien bijvoorbeeld beter in het haar of hadden ze minder wondjes of dikke hakken', vertelt Van Eerdenburg. Bert Snel van DLV Rundvee Advies coördineerde de uitvoering van het onderzoek op de zestig melkveebedrijven. 'Bedrijven die koeien weiden kwamen, vanwege het natuurlijke gedrag dat koeien daar kunnen vertonen, bij het Europese Welfare Quality-systeem het beste uit de bus. Zonder weidegang is het niet mogelijk om een hoge score voor welzijn te behalen, simpelweg omdat koeien in de wei beter hun natuurlijke gedrag kunnen tonen.' Snel illustreert: 'Als je kijkt naar de koe, dan is een ligboxenstal niet wat ze wil. Koeien liggen niet graag op een rijtje naast elkaar. In de wei liggen ze verspreid en kijken ze allemaal een andere kant op om mogelijk gevaar tijdig te signaleren.'

Bedrijfsblindheid voorkomen

Is het onderzoeksproject een voorbode van een mogelijke Europese verplichting om dierenwelzijn op bedrijven te scoren? Die intentie is er wel, aldus Van Eerdenburg, maar de Europese molens draaien traag. 'Dat er een Europese verplichting komt kan binnen vijf jaar, maar ook pas over twintig jaar', zegt Van Eerdenburg eerlijk. 'Vast staat dat Europa hier wel serieus mee bezig is.' Voor de zuivelsector geeft een Europees goedgekeurde welzijnsmonitor echter wel de mogelijkheid om aan te tonen dat zuivel uit Nederland met een hoog niveau van welzijn is geproduceerd. 'Diergezondheid en dierenwelzijn is één van de hoofdthema's van de Duurzame Zuivelketen.'

Bert Snel van DLV Rundvee Advies vult aan: 'Aanvankelijk kregen we ook van de deelnemende melkveehouders de vraag wat er met deze resultaten gaat gebeuren. Uniek in het project is dat de zestig deelnemende melkveehouders en een dierenarts zelf konden aangeven wat volgens hen wel en niet praktisch werkt bij het scoren van het welzijn. Dit is door de deelnemers als zeer positief ervaren.'

Veel melkveehouders waren sowieso enthousiast over het project, merkte Snel. 'Sommige veehouders liepen het hele on-

derzoek door de stal mee met de dierenarts. Ze gaven aan dat bijvoorbeeld het beoordelen van wat je aan de koe ziet en het beoordelen van het koegedrag, zoals dat gebeurt in Welfare Quality, een meerwaarde is ten opzichte van alleen de stal en omgeving beoordelen. Dit laatste voert namelijk in Koe-Kompas de boventoon. Het aantal dikke hakken en wondjes werd ook geteld en dat was voor sommige boeren wel een eyeopener.'

In de afsluitende enquête die melkveehouders invulden, gaf 69 procent aan dat het meten van het dierenwelzijn vooral belangrijk is om bedrijfsblindheid te voorkomen. Ruim 62 procent vond het scoren van welzijn belangrijk voor een objectieve verantwoording naar de maatschappij. Circa 45 procent vond dat het scoren kan helpen bij de preventie van ziekte of bij het verhogen van de productie door knelpunten in het welzijn te verhelpen.

Koe-Kompas Bèta

Na één jaar onderzoek ligt er, na verwerking van de bevindingen uit het praktijkonderzoek, een nieuwe conceptwelzijnsmonitor klaar. De basis hiervan vormt het veelgebruikte Koe-Kompas, dat is aangevuld en aangepast met aspecten van de Welzijnswijzer en Welfare Quality. 'We noemen de conceptwelzijnsmonitor Koe-Kompas Bèta, een aangepaste testversie om verder door te ontwikkelen', aldus Van Eerdenburg.

In fase twee van het onderzoek wordt gekeken hoe er op basis van de meetresultaten een praktisch advies voor de melkveehouder kan worden opgesteld. Ook wordt gemeten of de door de melkveehouder genomen maatregelen ook echt een positief effect hebben op het welzijn van de koeien. 'In enkele gevallen heeft een melkveehouder direct na de eerste fase al aanpassingen gedaan', aldus Bert Snel. 'Dat kunnen heel simpele aanpassingen zijn, zoals het beter afstellen van de schoftboom van de boxen.'

Daarnaast wordt KoeKompas Bèta opnieuw in de praktijk getest. De resultaten van fase twee worden pas aan het einde van 2015 verwacht. 'De komende periode gaan dierenartsen de metingen nog een aantal keer herhalen. Ook de melkveehouders zelf gaan in groepen per regio de resultaten bespreken en gaan bij elkaar op bezoek om te kijken welke verschillen er zijn in de huisvesting. Belangrijk is dat melkveehouders hiermee echt iets aan de uitkomsten hebben en handreikingen krijgen om het welzijn op het bedrijf nog beter te maken.'